

Notat

Dato: 25.01.2018
Arkivsak: 2017/17708-7
Saksbehandlar: torslin

Til: Nina Gjester Hoel

Frå: Tore Slinning

Høyringsframlegg - Planprogram for kommuneplan 2018-2048 - Bømlo kommune - Kulturminnefagleg innspel

Kulturminne og kulturmiljø

Fylkeskonservatoren i Hordaland fylkeskommune har vurdert saka som regional sektorstyresmakt innan kulturminnevern. Knytt til forvaltninga av kulturminnelova, er det i hovudsak kommuneplanen sin arealdel som blir gjenstand for våre innspel.

Om kulturminne og kulturmiljø

Kulturminne og kulturmiljø ein ikkje-fornybar ressurs som skal vernast i ein heilskapleg miljø- og ressursforvaltning. Både som vitskapleg kjeldemateriale og synlege element i omgjevnadane, skal desse ressursane gje varig grunnlag for nålevande og framtidige generasjonar sin kunnskap om kulturarv, sjølvforståing og identitet. Knytt til lokal samfunnsutvikling er kulturminne og kulturmiljø kjelde til trivsel, oppleving og verdiskaping.

Det er positivt at Bømlo kommune er i gang med arbeidet med ein kulturminneplan. Gjennom ein kulturminneplan vil kommunen få eit betre oversyn over kulturminne og kulturmiljø, både dei som er freda og dei som er viktige lokalt. Ei god oversikt er naudsynt i forvaltninga av plan- og bygningslova, og ein viktig reiskap for å prioritere kva kulturminne og kulturmiljø som kan framhevast i lokal samfunnsutvikling innan reiseliv, utdanning, friluftsliv, folkehelse, utvikling av attraktive tettstader og identitetsskaping i kommunen. For å kunne gjere nytte av den ferdige kulturminneplanen og oppretthalde den som ein relevant reiskap, er det viktig at oversyn over kulturminne og kulturmiljø blir eit obligatorisk kartblad i kommunen si arealplanlegging.

Planprogrammet for kommuneplanen 2018-2048

Planprogrammet for kommuneplanen 2018-2048 bør ha eit eige punkt under hovudtema som spesifikt omhandlar kulturminneinteressene i kommunen. Her er det rom for å vise til viktige kulturminne og kulturmiljø, og kva tiltak og tilrettelegging som kan ivareta og fremje dei rike kulturminneinteressene på Bømlo. Noko av dette er nemnt under hovudtema *Kulturforvaltning*, men vil venteleg også bli gjenstand for vidare drøftingar i samband med konsekvensutgreiing knytt til arealdelen i kommuneplanen. I tillegg til ein evt. ferdigstilt kulturminneplan, kan konsekvensutgreiinga og den vidare planlegginga av arealdisponeringa gjere nytte av tilgjengelege databasar (jf. Askeladden, SEFRAK-registeret) og lokale kjelder, som gjeld både verna kulturminne og lokale kulturminneinteresser.

I ei konsekvensutgreiing må freda kulturminne og kulturminne frå nyare tid skildrast, og konfliktgraden mellom utbygging/tiltak på land og i sjø og kulturminne bli avklart (jf. Riksantikvaren sin rettleiar for konsekvensutgreiing: <https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/277676>). I område med arealføremål for utbygging, næring osv. må konsekvensutgreiinga også gjere ei vurdering av moglegheitene for eventuelle uregistrerte kulturminne.

Det er ei stor føremon at arealplankartet, føresegner og retningslinjer er ryddige slik at ein unngår konflikt med kulturminneinteressene i kommunen. Byggeområde på land og i sjø, og LNF-område der spreidd utbygging er tillate, kan ikkje vere i konflikt med kjente freda kulturminne, eller andre verneverdige kulturminne med regional eller nasjonal verdi.

Manglande eller upresise føresegner og omsynssoner som medfører at kommuneplanen ikkje ivaretek viktige kulturminneinteresser, eller tek høgde for undersøkingsplikta (jf. kulturminnelova § 9), vil vere grunnlag for motsegn frå Hordaland fylkeskommune som kulturminnemynde.

Generelle føresegner

Som eit av dei grunnleggjande premissa for arealplanlegginga i kommunen, må dei juridisk bindande føresegnene sikre at freda og verneverdige kulturminne ikkje blir utsett for skadelege tiltak eller utilbørleg skjemming. Ut frå vår erfaring er det mest ryddig å klargjere dette i dei generelle føresegnene til kommuneplanen, uavhengig av arealføremål, ved å inkludere følgjande tekst vist i kulepunktta under:

Knytt til pbl. § 11-9, 6. om «miljøkvalitet, estetikk, natur, landskap og grønstruktur, herunder om middlertidige og flyttbare konstruksjoner og anlegg», legg ein følgjande tekst inn som generell føresegn:

- Tiltak som vedkjem kulturminne eller omgjevnadane til kulturminne, må i størst mogleg grad få ei estetisk utforming som ivaretek omsynet til kulturminnet. Tiltaket skal prosjekterast og utførast slik at det har gode visuelle kvalitetar, både i seg sjølv, i høve til funksjon og i høve til dei bygde- og naturlege omgjevnadane og plassering.

Knytt til pbl. § 11-9, 7. om «hensyn som skal tas til bevaring av eksisterende bygninger og annet kulturmiljø», legg ein følgjande tekst inn som generell føresegn:

- Verneverdige bygningar, kulturmiljø og andre kulturminne (til dømes krigsminne, teknisk-industrielle kulturminne og kulturlandskapstrekk) skal i størst mogleg grad takast vare på som opplevings- og bruksressursar og bli sett i stand».

Knytt til pbl. § 11-9, 8. om «forhold som skal avklares og belyses i vidare reguleringsarbeid, herunder bestemmelser om miljøoppfølging og -overvåking», legg ein følgjande tekst inn som generell føresegn:

- «Det skal dokumenterast at nye tiltak ikkje kan skade eller utilbørleg skjemme automatisk freda kulturminne. I byggeområde på land og i sjø, samt LNF-område der spreidd utbygging er tillate, skal undersøkingsplikta og avklaring av kulturminneinteressene i medhald av §§ 3, 8, 9 og 11 i kulturminnelova utførast på reguleringsplannivå eller ved søknad om tiltak».

Omsynssoner

Freda kulturminne må visast på plankartet med omsynssone (d), jf. plan- og bygningslova § 11-8, d. Kulturminne som ikkje er freda kan også ha verneverdi, desse bør visast på plankartet som omsynssone (c) innanfor delplanområda, jf. pbl. § 11-8, c. Det bør utgreiast korleis kommunen skal sikre verneverdige kulturminne innanfor delplanområda. Omsynssoner skal i utgangspunktet kombinerast med arealføremål som ikkje opnar for nye tiltak, som grønstruktur (pbl. § 11-7, 4.) og LNF (pbl. § 11-7, 5. a). Det må vidare knytast føresegner til omsynssone (d) og retningslinjer til omsynssone (c), som sikrar at

verneføremåla blir ivaretekne. Teksten kan tilpassast kvart einiskild tilfelle, men for utan når det gjeld kyrkjer og kyrkjegardar frå mellomalder, vil i utgangspunktet innhaldet i teksten vere følgjande:

- «Omsynssone pbl. § 11-8, d (SOSI-kode H730)
I omsynssone d er det automatisk freda kulturminne. Arealet er bandlagt etter kulturminnelova § 4, jf. § 6. Det er ikkje tillate å gjere nokon form for varige eller mellombelse inngrep som er egna til å skade, øydeleggje, grave ut, flytte, forandre, dekke til, skjule eller på nokon måte utilbørlig skjemme automatisk freda kulturminne, eller framkalle fare for at dette kan skje, jf. kml. § 3. Tiltak som kan ha innverknad på automatisk freda kulturminne skal leggjast fram for regional kulturminnemynde, jf. kulturminnelova §§ 3 og 8».
- «Omsynssone pbl. § 11-8, c (SOSI-kode H570)
Nye tiltak skal ivareta omsynet til kulturminne/kulturmiljø/kulturlandskap i området. Saker som gjeld tiltak i omsynssona skal leggjast fram for regional kulturminnemynde for vurdering av kulturminneinteressar».

Når det gjeld kyrkjer og kyrkjegardar frå mellomalder vist med omsynssone (d) i plankartet, så vil ordlyden i tilhørande føresegner vere:

- «Omsynssone pbl. § 11-8, d (SOSI-kode H730)
I omsynssone d er det ei automatisk freda mellomalderkyrkje og mellomalderkyrkjegard. Arealet er bandlagt etter kulturminnelova § 4, jf. § 6. Innanfor mellomalderkyrkjegarden er gravlegging berre tillate i gravfelt som har vore i kontinuerlig bruk etter 1945. Det er ikkje tillate å gjere andre inngrep i grunnen, eller setje i gong tiltak som kan verke inn på den automatisk freda kyrkja og kyrkjegarden, med mindre det ligg føre dispensasjon frå kulturminnelova. Bygging nærare kyrkja enn 60 meter er forbode etter kyrkelova § 21, femte ledd, og planlegging av tiltak i omgjevnadane må ta omsyn til plasseringa til kyrkja og verknadane i landskapet».
- «Omsynssone pbl. § 11-8, d (SOSI-kode H730)
I omsynssone d er det ein automatisk freda mellomalderkyrkjegard. Arealet er bandlagt etter kulturminnelova § 4, jf. § 6. Innanfor mellomalderkyrkjegarden er gravlegging berre tillate i gravfelt som har vore i kontinuerlig bruk etter 1945. Det er ikkje tillate å gjere andre inngrep i grunnen, eller setje i gong tiltak som kan verke inn på den automatisk freda kyrkjegarden, med mindre det ligg føre dispensasjon frå kulturminnelova».